

» **Με την αποδέσμευση** της καθυστερούμενης από τον περασμένο Ιούλιο δόσης, κάποιο αβέβαιο αίσθημα ανακούφισης διαχέεται στην καταπονημένη κοινή γνώμη. Η κυβέρνηση μοιράζει καθυστερούμενες οφειλές στον αγροτικό κόσμο και στα ταμεία, ενώ ταυτόχρονα επαίρεται ότι η αντίστροφη μέτρηση για τη σταθεροποίηση και την ανάκαμψη έχει ήδη αρχίσει. Η Standard and Poors αναβαθμίζει τη φερεγγυότητα της χώρας κατά έξι βαθμίδες, ενώ παράλληλα ο άνθρωπος που η ευρωπαϊκή Δεξιά είχε κατατάξει σε μια σματική κατηγορία μαζί με τον Ούγρο Βίκτορ Ορμπάν εγκωμιάζεται σήμερα από τους Ευρωπαίους συντηρητικούς ομολόγους του και ανακηρύσσεται πρόσωπο της χρονιάς στη Γερμανία. Όσοι επεκαλούντο την καθυστέρηση των διαβόητων «διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» στη χώρα μας για να μπλοκάρουν τα πακέτα στήριξης, σήμερα δηλώνουν ικανοποίηση με τη «σημαντική πρόοδο» τους. Ενώ η εικόνα της χώρας μας στο ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο αναμφισβήτητα μεταβάλλεται, ποιο το μέρος της οικονομίας και ποιο της ιδεολογίας και της πολιτικής σε αυτή τη μεταβολή;

Πόσο βάσιμη είναι η προσδοκία σταθεροποίησης και ανάκαμψης στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται για το 2013; Κατά το τελευταίο 12μηνο, πραγματοποιήθηκαν βήματα για τη θεσμική θωράκιση της Ευρώπης έναντι των κρίσεων. Ο πρόεδρος της ΕΚΤ, Μάριο Ντράγκι, αποφάσισε όχι μόνον να προμηθεύει απεριόριστη ρευστότητα στις τράπεζες, αλλά και να προβαίνει σε απεριόριστες αγορές κρατικών ομολόγων από τη δευτερογενή αγορά, ώστε να πλήττεται η κερδοσκοπία επί των δημόσιων χρεών. Ωστόσο, προϋπόθεση για την αγορά ομολόγων μιας χώρας - μέλους τέθηκε η προηγούμενη ένταξή της σε πρόγραμμα στήριξης. Όμως, ενώ η κερδοσκοπία κοπάζει και τα επιτόκια δανεισμού συγκλίνουν, ουδείς μέχρι σήμερα είναι σε θέση να αντιληφθεί ποιων χωρών τα ομόλογα θα αγοράζει η ΕΚΤ. Η Ισπανία αποκλείεται, ενόσω δεν εντάσσεται σε πρόγραμμα στήριξης, η Ελλάδα αποκλείεται επίσης, επειδή ακριβώς είναι ήδη ενταγμένη σε πρόγραμμα στήριξης! Θετικό το σήμα του Ντράγκι, αλλά αδιευκρίνιστο το πραγματικό περιεχόμενό του.

Παράλληλα, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας θα στηρίζει απευθείας κράτη. Ωστόσο, λόγω ανεπάρκειας ιδίων πόρων, ο ESM θα αντλεί πρόσθετο χρήμα από τις αγορές μέσω μόχλευσης. Πόσο ρεαλιστικό είναι άραγε ότι θα δαμάξει τη δυστοπία των αγορών με χρήμα που θα αντλεί από αυτές; Τέλος, πραγματοποιήθηκε αποφασιστικό βήμα προς την τραπεζική ένωση, χωρίς την προβαλλόμενη από τη Γερμανία πολιτική ούτε οικονομική εννοποίηση. Τα τραπεζικά χρέη θα χορηγούνται απευθείας και δεν θα επιβαρύνουν τα δημόσια. Για τη χώρα

Στην κρίση για πάντα

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ

μας, αυτό σημαίνει δυνωτική μείωση του δημόσιου χρέους κατά 45%. Ωστόσο, ενώ θωρακίζεται το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, ουδέν μέτρο λαμβάνεται για την αντιμετώπιση της κρίσης, η οποία συνεχίζει στην καθοδική κλιμάκωση, όχι μόνον στη χώρα μας, αλλά επίσης στην Ισπανία, στην Ιταλία, στη Γαλλία, στο σύνολο της Ευρωζώνης, ακόμη και στη Γερμανία. Σύμφωνα με τους Μέρκελ και Σόιμπλε, η ανάπτυξη «κοστίζει» και συνεπώς δεν μπορούν να κάνουν τίποτα γι' αυτήν τα ελλειμματικά και υπερχρεωμένα κράτη, αλλά ούτε και τα πλεονασματικά. Σε κάθε περίπτωση, υπογραμμίζουν, το κράτος θεωρείται «κόστος» και η ανάπτυξη δεν μπορεί να προέλθει παρά μόνον από τη δυναμική των αγορών.

Ωστόσο, ενώ θωρακίζεται το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, ουδέν μέτρο λαμβάνεται για την αντιμετώπιση της κρίσης, η οποία συνεχίζει στην καθοδική κλιμάκωση, όχι μόνον στη χώρα μας, αλλά στο σύνολο της Ευρωζώνης

Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι, με τη γερμανική πολιτική στο πηδάλιο της Ευρώπης, τα κράτη όχι μόνον δεν κάνουν τίποτα για τη σταθεροποίηση και την ανάκαμψη στο παρόν, αλλά και, ακόμη χειρότερα, εντέλλονται να κάνουν ό,τι μπορούν προκειμένου να επιδεινώσουν το οικονομικό κλίμα και τις προϋποθέσεις για την επανενεργοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας. Με τις περικοπές εισοδημάτων και δημόσιων δαπανών, με πρόσχημα την ισοσκελίση των ισοζυγίων και την ανάκτηση ανταγωνιστικότητας, εξωθούν τις αντίστοιχες οικονομίες σε όλο και βαθύτερη ύφεση, με συνέπεια να επιδεινώνεται το επενδυτικό κλίμα, να αργούν οι επενδύσεις, να διευρύνονται η αποεπένδυση και η ανεργία μεγάλης κλίμακας.

Στην Ιαπωνία, με υπερδιπλάσιο του ελληνικού δημόσιου χρέους, ο νέος πρωθυπουργός Σίνζο Άμπε διευκρίνισε ότι «χωρίς ανάπτυξη, δεν είναι δυνατή η ισοσκελίση». Στην Ευρώπη επικρατεί η διαμετρικά αντίθετη αντίληψη, ότι «χωρίς ισοσκελίση, δεν είναι δυνατή η ανάπτυξη». Την ιαπωνική άποψη συμμαρύνει ο πρόεδρος Ομπάμα, όπως επίσης στο παρελθόν ο προκάτοχός του Κλίντον, ενώ τη γερμανική προσέγγιση κραδαίνουν οι ακραίοι Ρεπουμπλικανοί της αντίπαλης πλευράς.

Ο νεοφιλελευθερισμός, ενώ φυλλορροεί στις αγγλοσαξονικές κοιτίδες του, την Αμερική και τη Βρετανία, επανέρχεται δριμύτερος στη γηραιά ήπειρο μέσω της γερμανικής συντηρητικής πλευράς. Το φιλοσοφικό «αριστούργημα» του είναι ότι δεν επιλέγει η κρίση τις οικονομίες, αλλά οι οικονομίες την κρίση, λόγω χρο-

νίων διαρθρωτικών αδυναμιών τους. Κατά συνέπεια, διακηρύσσεται, δεν έχει νόημα η καταπολέμηση της κρίσης ενόσω η οικονομία νοσεί. Επιβάλλεται θεραπεία εκ βάθρων, ώστε η οικονομία να αλλάξει ριζικά, μέχρι του σημείου να μη θίγεται από τα κύματα των κρίσεων. Στον Καιάδα οι ασθενείς και αποκλίνοντες από το υγιές υπόδειγμα. Για την «εξυγίανση», ο ρόλος της κρίσης είναι θετικός και καθοριστικός, αφού πιστεύεται ότι εκτελεί έργο οικονομικής και κοινωνικής ευγονικής. Το έργο της δεν πρέπει να παρεμποδίζεται με κρατικές και πολιτικές παρεμβάσεις, η κρίση πρέπει να βαθαίνει, προκειμένου να ολοκληρώσει τον «εξυγίαντικό» ρόλο

Ο νεοφιλελευθερισμός, ενώ φυλλορροεί στις αγγλοσαξονικές κοιτίδες του, την Αμερική και τη Βρετανία, επανέρχεται δριμύτερος στη γηραιά ήπειρο μέσω της γερμανικής συντηρητικής πλευράς

της, και η απεμπλοκή από αυτήν δεν μπορεί παρά να είναι έργο των δυνάμεων της αγοράς, μετά την ολοκλήρωση του «εξυγίαντικού» κύκλου. Τα κράτη δεν πρέπει να ελέγχουν ούτε να παρεμποδίζουν τις δυνάμεις των αγορών, αλλά να υποκλίνονται σε αυτές και να τίθενται στην υπηρεσία τους.

Σύμφωνα με τη νεοφιλελεύθερη προσέγγιση, η κρίση δεν αποτελεί «ατύχημα», αλλά μοιραίο σύμπτωμα κάποιας προγενέστερης διαρθρωτικής «στρέβλωσης», με δείκτη την απώλεια ανταγωνιστικότητας. Ωστόσο, δεν υπάρχει περισσότερο ασαφές και αβέβαιο κριτήριο από αυτό της ανταγωνιστικότητας. Καμία χώρα στον κόσμο δεν μπορεί να επαναπαύεται στην ανταγωνιστικότητά της, αφού αυτή εξαρτάται συνεχώς από τις μεταβαλλόμενες επιδόσεις των άλλων χωρών. Εάν η κρίση συνοψίζεται στην απώλεια ανταγωνιστικότητας, τότε όλες χωρίς καμία εξαίρεση οι χώρες βρίσκονται υποχρεωτικά σε διαρκή κρίση και έξοδος από αυτήν δεν νοείται για καμία. Όσο οι μεταβλητές προσαρμογής είναι το εργασιακό κόστος και το ύψος της απασχόλησης, δεν υπάρχει «κόκκινη γραμμή» για κανενός είδους σταθεροποίηση και για καμία χώρα στον κόσμο. Ο νεοφιλελευθερισμός είναι η θεωρία της «δίκαιης», διαρκούς και διά βίου κρίσης. Με τη μεγάλη κρίση του 1930, ο δυτικός κόσμος διδάχθηκε τον ρόλο του κράτους για την απεμπλοκή από αυτήν, προϋπόθεση που προσδιόρισε επίσης τις οικονομικές και κοινωνικές προσαρμογές που ακολούθησαν μεταπολεμικά.

Σήμερα, με την απόληξη του κράτους από κάθε πρωτοβουλία απεμπλοκής, καθυστερεί όχι μόνον η έξοδος από την κρίση, αλλά και κάθε δυνατότητα προσαρμογής των οικονομικών και κοινωνικών. Η Ευρώπη, ενώ θωρακίζεται θεσμικά, θεωρητικοποιεί την αδράνεια των κυβερνήσεων στο ζήτημα της ανάκαμψης, την οποία αποποιείται και παραδίδει στην αρμοδιότητα των αγορών. Στη χώρα μας, η κυβέρνηση ξεπληρώνει καθυστερημένες οφειλές 6,5 δισ., έναντι 9,5 δισ. για ληξιπρόθεσμες του Δημοσίου και 44 δισ. του ιδιωτικού τομέα. Όταν, λόγω ληξιπρόθεσμων οφειλών, η οικονομία καταποντίζεται σε «παγίδα ρευστότητας» για τη σταθεροποίηση και επανεκκίνηση, θα χρειάζονταν ποσά τουλάχιστον αντίστοιχα με τα κενά από τα «φέσια» είτε των ιδιωτών είτε του Δημοσίου. Θετικό το κάποιο κλίμα αισιοδοξίας, αλλά ανεπαρκές, ενόσω για τη σταθεροποίηση απουσιάζουν όχι μόνον οι οικονομικές προϋποθέσεις, αλλά και οι φιλοσοφικές, που εμπνέουν τη σημερινή ευρωπαϊκή και ελληνική οικονομική πολιτική.

kvergop@gmail.com

* Πρόσφατο βιβλίο του: «Η ανάρμωση στη σχέση: Ελλάδα - Ευρώπη», εκδόσεις Πατάκη